



# Karljohanssvamp

**Karljohanssvamp** (i talspråk ofta *karljohan*) eller **stensopp** (*Boletus edulis*)<sup>[10]</sup> är en ätlig svamp som förekommer i både löv- och barrskog. Formellt är det en sopp. Den bildar mykorrhiza och är därmed beroende av värdträd. Den förekommer talrikt särskilt efter varma somrar och är en god matsvamp, som med fördel kan torkas på grund av sin starka smak och arom. Det vetenskapliga namnet betyder ungefär "ätlig klump". Svampen växer bland annat i Nordamerika, nästan hela Europa, från Skandinavien till Italien, och stora delar av Asien. Stensoppen är Upplands landskapssvamp.

## Utseende

Den har ett vitt ådernät på foten och en 10–25 centimeter stor hatt som varierar i olika nyanser av brunt. På hattens undersida finns rör, som hos unga exemplar är vita och hos äldre gulgröna.<sup>[12]</sup> Köttet precis under hatthuden är något rodnat. Foten kan variera mycket till utseendet, men är vanligen kraftigare än t.ex. strävsopparna. Vissa blir långa och slanka eller krokiga medan andra blir knubbigt runda.

## Förväxlingssvampar

Stensopp kan ganska lätt förväxlas med gallsopp, vilken har starkt bitter smak. Råkar man blanda i denna sopp i en anrättning svamp, tar smaken från den över helt och förstör anrättningen. Gallsoppen har ett kraftigare och mörkare ådernät.<sup>[13][14]</sup> Till skillnad från stensoppens rör har gallsoppen rosa till rödaktiga rör. Gallsoppen räknas dock ej som giftig.

Det finns flera andra arter som tillhör ädelsoppsläktet *Boletus s.str* (*Boletus* sect. *Edules*) och som också kallas "stensopp", exempelvis:<sup>[15]</sup>

### Stensopp



### Systematik

<b>Domän</b>	<u>Eukaryoter</u> <u>Eukaryota</u>
<b>Rike</b>	<u>Svampar</u> <u>Fungi</u>
<b>Stam</b>	<u>Basidiesvampar</u> <u>Basidiomycota</u>
<b>Klass</b>	<u>Agaricomycetes</u>
<b>Ordning</b>	<u>Boletales</u>
<b>Familj</b>	<u>Boletaceae</u>
<b>Släkte</b>	<u>Boletus</u>
<b>Art</b>	<b>Stensopp</b> <i>B. edulis</i>

### Vetenskapligt namn

*Boletus edulis* §

**Auktor** Bull. 1782

### Synonymer

*Boletus edulis* var. *laevipes* Masee 1892<sup>[1]</sup>  
*Boletus edulis* f. *laevipes* (Masee)  
Vassilkov 1966<sup>[2]</sup>

Finluden stensopp (*Boletus reticulatus*) som har något luden hatt, saknar rodnad under hatthuden och växer i ädellövskog  
Rödbrun stensopp (*Boletus pinophilus*), tidigare kallad kopparfärgad stensopp, som har tydligt rödbrun hatt och även rödbrunare fot än vanlig stensopp, och växer ihop med tall.  
"Svartbrun stensopp" (*Boletus aereus*) med mörkbrun till nästan svart hatt. Växer under ek, bok och äkta kastanj.

*Leccinum edule* (Bull.) Gray 1821<sup>[3]</sup>  
*Boletus edulis* Watling 1974<sup>[4]</sup>  
*Boletus solidus* Sowerby 1809<sup>[5]</sup>  
*Boletus edulis* var. *arcticus* (Vassilkov) Hlaváček 1994<sup>[6]</sup>  
*Dictyopus edulis* (Bull.) Forq. 1890<sup>[7]</sup>  
*Boletus edulis* f. *arcticus* Vassilkov 1966<sup>[8]</sup>  
*Boletus betulicola* Vassilkov) Pilát & Dermek 1974<sup>[9][10][11]</sup>

Dessa "stensoppar" kan förväxlas med den "vanliga

## aktären hos stensopp:



hatt:  
välvd



skivtyp:  
vidfästa



ätlighet:  
delikat



sporavtryck:  
brun



ekologi:  
mykorrhiza

stensoppen", vilket är av ringa betydelse för den som ska förtära svampen då matvärdet och smaken är likvärdig.

## Svampsnylting

Ytterligare en riskfaktor är parasitsvampen gul svampsnylting (*Hypomyces chrysospermus*)<sup>[16]</sup> som kan infektera matsvampen och indirekt framkalla illamående. Fruktkroppar angripna av snylting krokmar och täcks successivt av ett mögelliknande vitt ludd. De blir helt otjänliga som föda. Milda angrepp kan ibland finnas invid fotens bas som gula partier. Denna del kan då skäras bort och resten av svampen kan räddas.

## Historia

I det gamla bondesamhället plockade man svamp – men man åt den inte. Svamp användes bland annat som fnöske när man eldade. Det var bara överklassen som tog intryck av den franska matkulturen där svamp ingick. Kung Karl XIV Johan tog med sig sina franska vanor hit och introducerade den ädlaste matsvampen i Europa. Svampen som tidigare kallades stensopp fick därefter heta karljohan. Nu tillhör den våra käraste matsvampar.<sup>[17]</sup>

## Egenskaper som matsvamp

---

Stensoppens kött är vitt. Doft och smak påminner om hasselnöt. Stensoppen är en mycket uppskattad matsvamp; vid sidan av kantarellen den viktigaste i Europa.<sup>[12]</sup> Den är högt skattad i Frankrike och Italien.

Inte bara människor förtär denna svamp, utan även larver av olika slag, sniglar, möss och ekorrar. Svampen skall därmed rensas noggrant före mänsklig förtäring. Vanligtvis är unga exemplar i det bästa skicket och fria från larvangrepp. Den jordiga undre delen av foten kan vid rensning med fördel "skalas" istället för att skäras rakt av. Mycket svampkött går annars förlorat i onödan.



Torkad stensopp till försäljning i den italienska staden Borgo Val di Taro.

## Galleri

---



Ung fruktkropp med knubbig fot.



Ung fruktkropp med avlång fot.



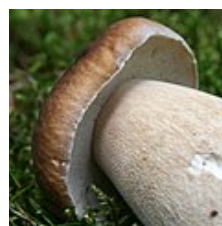
Fruktkropp med avlång fot.



Fruktkropp med tjock, knubbig fot.



Ituskuren stensopp, ungt exemplar med ännu vita rör.



Närbild av ådernät på ungt exemplar.



Stensoppar i korg.



Röd flugsvamp (till höger)  
tycks föredra samma  
växtplatser som stensopp.

## Se även

---

- [Lista över svampar](#)
- [Lista över svenska matsvampar](#)


## Källor

---

1. ^ Massee (1892) , In: Brit. Fung.-Fl. 1:284
2. ^ Vassilkov (1966) , In: Bekyi Grib:13
3. ^ Gray (1821) , In: Nat. Arr. Brit. Pl. (London) 1:647
4. ^ Watling (1974) , In: Notes R. bot. Gdn Edinb. 33(2):326
5. ^ Sowerby (1809) , In: Col. fig. Engl. Fung. Mushr. (London) 3:pl. 419
6. ^ Hlaváček, Jiri (1994) Prehled našich hub hřibotvarých - Boletales (24), In: Mykologický Sborník 71(1):1–9 + 1 pl.
7. ^ "CABI databases" (<http://www.speciesfungorum.org>). <http://www.speciesfungorum.org>. Läst 24 januari 2013.
8. ^ Vassilkov (1966) , In: Bekyi Grib:16
9. ^ Pilát & Dermek (1974) \N, In: Hřiboviti Huby [Boletaceous Fungi] (Bratislava):96
10. ^ [a b] Stensopp (<https://www.dyntaxa.se/Taxon/Info/245630>) på Dyntaxa.
11. ^ *Boletus betulicola* (<http://www.speciesfungorum.org/Names/NamesRecord.asp?RecordID=309639>) på Species Fungorum.
12. ^ [a b] *Nationalencyklopedin*. "10". Höganäs: Bokförlaget Bra Böcker AB. 1993. sid. 454
13. ^ Nylén, Bo. *Svampar i Norden och Europa*, 2000
14. ^ "Stensopp" ([http://svampguiden.com/art/visa/boletus\\_edulis](http://svampguiden.com/art/visa/boletus_edulis)). *Svampguiden*. [http://svampguiden.com/art/visa/boletus\\_edulis](http://svampguiden.com/art/visa/boletus_edulis). Läst 26 augusti 2012.
15. ^ *Boletus* ([http://ftp.funet.fi/index/Tree\\_of\\_life/fungi/basidiomycotina/boletales/boletaceae/boletoidae/boletus/](http://ftp.funet.fi/index/Tree_of_life/fungi/basidiomycotina/boletales/boletaceae/boletoidae/boletus/)) på FUNET - Tree of Life.
16. ^ "Art: Hypomyces chrysospermus - gul svampsnylting på Dyntaxa svensk taxonomisk databas" (<https://www.dyntaxa.se/Taxon/Info/4516>). SLU Artdatabanken. <https://www.dyntaxa.se/Taxon/Info/4516>. Läst 13 september 2020.
17. ^ "Svenskarna och svampen" (<http://www.popularhistoria.se/artiklar/svenskarna-och-svampen/>). *Populär Historia*. <http://www.popularhistoria.se/artiklar/svenskarna-och-svampen/>. Läst 26 augusti 2012.

## Externa länkar

---

- Svampguiden - Stensopp ([http://www.svampguiden.com/art.asp?art=Boletus\\_edulis](http://www.svampguiden.com/art.asp?art=Boletus_edulis))
-  Wikimedia Commons har media som rör [Karljohanssvamp](#).
- Karljohanssvamp (<https://fineli.fi/fineli/sv/elintarvikkeet/29410>) på livsmedelsdatabasen Fineli

### Katalogdata

• BioLib: 60135 (<https://www.biolib.cz/en/taxon/id60135>) • Dyntaxa: 245630 (<https://www.dyntaxa.se/taxon/info/245630>) • EoL: 195761 (<https://eol.org/pages/195761>)  
• GBIF: 5954958 (<https://www.gbif.org/species/5954958>) • Tropicos: 100457206 (<https://www.tropicos.org/name/100457206>) • Inaturalist: 48701 (<https://inaturalist.org/taxa/48701>) • IUCN: 122090234 (<https://www.iucnredlist.org/details/122090234/0>) • NCBI: 36056 (<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/Taxonomy/Browser/wwwtax.cgi?mode=Info&id=36056>)  
• MycoBank: 356530 (<https://www.mycobank.org/MB/356530>) • Index Fungorum: 356530 (<https://www.indexfungorum.org/names/NamesRecord.asp?RecordID=356530>)

---

Hämtad från "<https://sv.wikipedia.org/w/index.php?title=Karljohanssvamp&oldid=55992276>"